

**A
J
A
T
A
R**

Nr. 2-1937

**PAIDE GÜMNAASIUMIDE JA
KAUBANDUSKESKKOOLI ÕPILASAJAKIRI**

A J A T A R

PAIDE GÜMNAASIUMIDE JA
KAUBANDUSKESKKOOLI ÕPILASAJAKIRI

TOIMETANUD KALEV KRUUP

Nr. 2

Riiginõukogu

55779

9. detsembril 1937. a.

VI aastakäik

SISU: L. Vunder — Sügisemeeleolu. E. Karming — Suplemas. H. Oidermaa — Riigikaitsepäevilt. M. Lukareda — Mälestusi suvest. H. Vihalem — Kuidas lõõtsuvad sügisetuuled. K. Kruup — Soome. V. Uussaar — Õine retk. I. Siib — Keetmas ja küpsetamas. E. Roov — Igatsus sügisel. E. Kanavald — Varasügisene jalutuskäik. B. Mäevee — Päikeseloojang. V. Haarde — Päev kesksuvest. Ringvaade.

LINDA VUNDER

Sügisemeeleolu

On õhtu. Istun puudega varjatud aiapiin-
gil ja naudin üha lähenevat hämarust. Vaikne
õhtutuul sosistab sirelite ja jasmiinide lehis,
mis nagu levitavad saabuva sügise hõngu.
On vaikne. Ei sega mind keegi siin üksikus
aianurgas, kuhu pääsesin vaid rohtunud
kõnnitee kaudu. On nii hää siin istuda ja
mõtiskella millestki ilusast, et hetkeks unu-
stada reaalelu oma askeldustega. Möödumas
on suvi — ilusaim aastaaeg, mis tõi kaasa
palju päikesepaistelisust ja värviküllust. Mu
ees õitsevad roosid — viimased mälestused
suvest, ja nende aroom meenutab mulle kau-
neid, unustamatuid mälestusi suvest, mäles-
tusi helgeist suveõhtuist...

Kurb on mõelda sellele, et tuleb külm ja
riisub nad minult, need ainsad, kelledele pih-
tisin vaikseil suveõhtuil oma mured ja kan-
natused, kuid ka igatsused ja lootused. Nad
on ainsad, kes tunnevad mu hinge, võib-olla
paremini, kui tunnen seda isegi...

Ma olen rahutu, püsivusetu. Tahaksin
olla kord siin, kord jälle sääl, leidmata kuskil
rahuldust. Kui aga astun teie juure, lilled,
siis nagu pöörduvad teie mitmevärvilised
õilmelehed ja õiekroonid minu poole ja nagu
jagaksite teie mulle rahu ja vaikset õnne...
Ja ma olen kurb, et tuleb külm, ta tuleb ja
viib ainsad, kes mind eales on armastanud.

Tuul sahistab puude lehis ja ma nagu
kuulen vaikset öölaulu, hämarat, tasast me-

loodiat, mida laulis mu ema, kui olin veel
väike. Ja mida ta mulle ikka ja jälle kordama
pidi. Ja nüüd sahistas õõtuul seda melodiat
sirelite lehis... Tahaksin kuulata veel kord
seda laulu, mis manab esile lapsepõlve
mälestusi...

Pimeneb. Kuu on tõusnud ja hõbetab
oma kahvatus valguses maailma. Ka mind ja
aiakest sülelevad kuukiired. On süttinud tä-
hedki, kuid nad on veel ähmased. Silmitsedes
noid kiirgavaid, helendavaid kehi, meenub
igivana muinaslugu tähtedest, inimeste hinge-
dest. Kui sünnib inimene, süttib ka taeva-
võlvil täht, mis kustub ühes inimese surmaga.
Ja kui näeme langevaid tähti, teame, et rän-
dureid meie keskelt on lahkunud salapära-
sesse, tundmatusse maailma. Olen minagi
säärane fatalist. Mõtlen tahtmatult, milline
on täht, mis tähistab minu saatust. On ta ehk
see hele, mis põhja pool kiirgab, või see teine
sääl lõunas? Silmitsen nende kogusid ja nagu
tunnen hinges mingit salapärast igatsust,
mingit tundmatut, teadmatut soovi. Nagu
tahaksid mind tuhanded nägematud niidid
tõmmata kõrgustesse. Ja ma nagu tahaksingi
minna. Oleksin sääl kõrgel kui helendav
koidutäht ja mulgi oleksid hõbedased kiired.
Ma silmitseksin avara pilguga üle maailma ja
jagaksin valgust, kui valitseks öö, ning saa-
daksin rahu ja rõõmu vaeseile ja rõhutuile.
Ja kui mööduks öö, tuleksid valged, samet-

pehmed pilverünkad ja kataksid mind liiga heledate päikesekiirte eest ja siis uinuksin ühes oma õdede ja vendadega.

Ärkan unelusist. Tähed siravad endiselt, võib-olla veidi kahvatumalt. On muutunud pilvisemaks ja tuul õõtsutab puudelatvu.

Nende kohiseminegi on sügav ja salapärane nagu lähenev sügisöö.

Tõusen pingilt, oma lemmikpaigalt ja sammun elamu poole. Ütlen veel lahkumisel hääd ööd oma lemmikuile ja lähen uinuma, et unelda millestki...

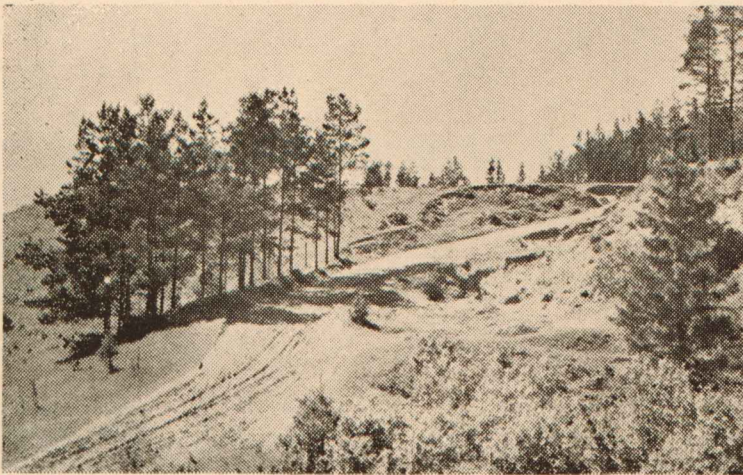
ELSA KARMING

Suplemas

Jällegi jõuab oodatud lõunapuhkus, mil avaneb võimalus joosta järvele suplema. Olgugi et järvepõhi on paksult mudane ning tihedasti kividega kaetud, et vesi on võrdlemisi tume, läbipaistmatu, sogane, — ei vända see naudingut, mida tunnen supeldes.

uudishimulikud pilgud, sest osa säälolijaist ei mõista üldse ujuda ja teisest osast ujun ma paremini.

Laskun seljale, jättes vaid osa näost veepinnale. Liigutan aeglaselt jäsemeid, hingan sügavalt, sest nii pikka maad ujuda on kül-

Maastik

Lõuna-Eesti

Jahe vesi tungib läbi trikoo kuumale nahale, tekitades argusetunnet. Könnin jalgsi sügavamale, vesi ulatub õlgadeni, juba kaelani. Tunnen luksatusi kurgus, nagu tahaks hing kinni jääda. Laskun vette, et ujuda. Ah! nii hääd on kaisutada jahedat, sulgpehmet, kuigi sogast vett! Ei tunne enam luksatusi, mis tahtsid peagu hingamist takistada.

Liuglen aeglaselt, kulgedes konnana. Tähelepanemata olen jõudnud järve keskele, kus jalad ei ulata põhja puudutama. Tahestahtmata läbib keha värin, et kui nüüd vajun, siis... Vaid julgust! Ujun edasi. Laskun küljeli, kõrv ja pool pääd vees. Usaldan end täiesti vee hoolde. Siputan vaid jalgadega ja aerutan kätega ning liuglen kerge vaevaga kiiresti edasi, jättes järele vao, kuhu vesi lainetades kokku voolab. Hakkan väsima, kuid tean, et veelgi on vesi liiga sügav püstitõusmiseks. Tunnen, et mind kaldalt jälgivad

laltki väsitav. Vahin avarasse taevavõlvi, kus naeratab päike, nagu sätendav tulekera taeva sügavsinisel taustal. Kerge tuul loksutab laineid vastu mind, ma olen väsinud... Leban sellises asendis, käed vaheliti ja veidi jalgu siputades, seni, kuni tunnen lihastes küllalt jõudu kaldale tagasiujumiseks.

Tõustes veest tunnen, kuidas kuum suvine õhk hoovab kõikjalt vastu. On palav, ainult mina olen jahestunud vees. Mu juuksed on märjad ja sirged nagu pulgad, nende otstest tilgub vett mu kaelale, õlgadele. Väsinuna heidan järvekaldale. Lobisen teiste suplejatega tühiseist asiust, naudin umbes pool tundi kuuma, pruunistavat päikest, mille mõjul olen muutunud peagu mustlannaks. Siis, soovides hääd jälleügemist teistele järgmisel lõunavaheajal, ruttan koju, kus mind võib-olla oodataksegi.

Riigikaitsepäevilt

Homnikuse ülevaatusel lõppedes asuvad rühmad neile antud ülesandeid teostama. Meie rühma ülem — madrus-aspirant — asub rühma etteotsa ja vastava käskluse järele alustame liikumist. Kõvalt tänava-sillutiselt kajab meie taksamm mitmekordselt tagasi, ning nagu mingi uhkus ja kindlus poeks põue. Täna-

Sammude mehine kõla on ammugi kustunud, andes maad sumbunud tümpsumisele. Nii mõnigi nihutab püssirihma, mis väsinud õlalt kipub langema. Mida kõrgemale tõuseb päike, seda raskemaks muutub maastik. Sammume nohisedes üksteise järel ikka palavamaks muutuva päikese all. Higi pärlendab laubal ja

L. Kõre

Viikingid

vad on inimtühjad, ainult vahetevahel kohtame kolisevat piimavankrit või tänavat pühkivat kojanaist. Algul edeneb maa jõudsasti, sest oleme alles värsked. Varsti olemegi linnast väljas. Hommikused päikese-kiired pole veel suutnud kasteniisket rohtu kuivatada ja nii sammume hanereas läbi märja, sätendava rohu, jättes endi järele tumerohelise joa. Vaikides ja mõtteisse vajunult vaatame vasakul hommikupäikeses sätendavat järve ja parempoolseid lossivaremeid, mis helgivad punakalt puude roheluses.

samm muutub ikka lühemaks ja kobavamaks. Viimaks ületanud jälle ühe seljandiku ja jõudnud varjasse metsasallu, kõlab käsklus: „Vabalt! Veerand tundi puhkust!“ Seda pole vaja korrata. Välkkiirelt on kõik laiaili valgunud, et otsida vilumat paika, Põõsad ja puudealused on lõõtsutavaid ja higiseid poisse täis. Ühed seavad püsse ja muud varustust puude najale, kuna teised, nii nagu nad on, pikali heidavad.

Tükk aega vaikust. Ka meie juhid, aspirandid, näivad väsinuina. Paljapäi, mütsid rohul, lamavad

nad vaikides maas, vahtides üksisilmi roheline lehes-
tiku poole, kuhu keerlevad peened, sinkjad suitsu-
viirud nende paberossilidelt.

Pikkamööda elustuvad poisid. Kostab jutukõminat
ja naeruturtsatusi. Väike salkkond poisse on pugenud
põõsa varju, kus nad hiirvaikselt lebedes kaarte män-
givad. Sel ajal kui teised mängivad, piilub üks tera-
valt „aspede“ poole, sest kaardimängu pärast „kraesse
saada“ pole kuigi lõbus. Puhkeaeag lõpeb. Nüüd pöör-
duvad jaotulemad jagude poole ja selgitavad poistele
nende ülesannet. Kõlavad tuntud laused, nagu: Vaen-
lane on seal ja seal. Jao ülesandeks on haarata, luu-
rata jne. Määratakse piilurid, jaotatakse paupadrunid
ning jaotulemad viivad jaod positsioonidele. Vilust
tulles kõrvetab päike nagu mitmekordselt, muutes
poiste erksad meeled jälle nüriks.

Jälle võtab vaikus maad. Vaikides kulgevad piil-
lurid põõsastesse, vaikides järgnevad neile nn. „side-
mehed“ ja siis jao südamik. Peatume võsastiku serval,
ees on lage väli, mida paremalt poolt lõikab maantee,
mille kraavis meie piilurid vaevalt nähtavaina edasi
roomavad. Peale vastavast „sidemehe“ märguannet
jookseb südamik ükshaaval kiiresti kraavi, piiluritele
järele. Nüüd ei või enam püsti käia. Roomates veame
end mööda kraavipõhja edasi. Keegi ei tohi pead
tõsta. Suure kolina ja mürinaga veerevad rasked veo-
autod meist mööda, harva tuleb vastu mõni jalakäija,
uudishimulikult piiludes alla meie poole.

Nii roomates oleme ühe silla ligidusse välja jõud-
nud. Järsku „sidemehe“ signaal: „Seis! Vaenlane!“
Nagu mutid liibume veel rohkem kraavipõhja. Ette-
vaatlikult kohendame varustust, võtame püssid pare-
mini kätte. Jaotilem vaatab kella, veel on mõni minut
aega rünnakuks. Ettevaatlikult piilun läbi rohukõrte
kahtlase silla poole. Kõik on nagu tavaliselt, ainult
teisepool jõge, väikesel künkal mustab mingi halvasti
varjatud mullaküngas. Aeg-ajalt on näha kuhila taga
liikumist. Tähendab „vaenlane“ kaevub. Järsku liigutab
end üks poistest ettevaatamatult, sest sipelgad
kipuvad liiga tegema. „Vaenlane“ on seda liigutust
märganud. Silmapilkselt lakkab sealpool liikumine ja
paari silmapilgu pärast hakkab lõgisema „vaenlase
kuulipilduja“, muidugi puust täristaja, külvates meie
seisukoha „kuulirahega“ üle.

Aspirant on vihane, kuid mis see enam aitab, mis
tehtud, see tehtud! Kuid sealsamas kerkib tulipunane
rakett taeva poole. See oli kokkulepe rünnakuks. Veel
mõned kiired käsklused ja juba tormame ükshaaval
kraavist põllule, et seal kohe maha heita. Antakse
käsk tulistada. Sel ajal, kui üks pooljagu tulistab,
ründab teine pool ja vastupidi. Mõlemal pool külgedel
ja taga näen sama sündivat. On näha sibavaid kogu-
sid, kes järsku kaovad, tulistavad, jälle ilmuvad, ja
nii kordub see seni, kuni oleme üsna „vaenlase“ lähe-
duses.

Nüüd antakse käsk rünnakuks. Vägeva hurraaga
tormame peale. Terve väli on täis sibavaid kogusid.
Muist kaovad kõrkjaisse, on kuulda sulpsahtusi, kiru-
mist ja juba on nad teisel kaldal ning haaravad silla-
kaitsjaid küljelt. Juba on esimesed meie jaost peaaegu
sillal, kui nagu maa seest kerkinud lamab nende ees
„vaenlase“ valvetõke, kes kohe marulise tule avab.
Kuid liiga hilja, sest silmapilkselt on tõke ümber ha-
ratud, „vangi“ võetud ja sild on meie valduses. Kui
jõuame „vastase“ kaevikuni, leiame, et „linnud“ on
„välja lennanud“, aga mitte kaugele, sest nad jookse-
vad ühele haarajaist jagudest otse sülle. Võit on meie!

Lõõtsutades lamavad nii „vaenlased“ kui ka
„omad“ segamini. Pühitakse higi ja arutatakse „la-
hingu“ üksikasju ja käiku. Mõned puhastavad püsse,
teised lamaskelavad niisama. Kuid kaua ei lasta meid
„loobereid“ puhata, sest lõunatund on ligidal ja koju
on tükk maad, ning mis peaasi — supikatelt ei või
lasta oodata. Jälle algab marssimine, kõrvetav päike
peakohal ja kuiv, tolmune maantee jalge all...

Linna jõudes oleme omadega päris „läbi“, sest
suures kuumuses tuli tugevasti pingutada. Higi jookseb
mööda tolmunud nägusid alla, jättes järele pikad nired.
Saapad ja riided tolmused, nii läbime linna, ise vae-
valt liikudes. Vastutulijad vahivad meid kui imeloomi,
kuid seekord on see meile üksipuha, peaasi kui süüa
ja puhata saame. Vaevast jätkub meil veel jõudu ja
püsivust püsse puhastada ja ära anda. Siis aga kraani
alla ja tolm maha!..

Kuid pärast, pargis puude all nelja-viekesi ühe
kausi ümber lamades, peos leivaviilukas, kaovad kõik
rännaku raskused ja vaevad, jättes järele sügava
rahulduse, sest oled oma kohuse täitnud.

KALEV KRUUP

Soome

Kui tuleb suvi, läheme matkama: ronime Muna-
mäe tippu, käime, õndsustunne südames, Petseri
kloostri maa-aluseis käikudes või jälgime jälle Vilsandi
linnuriigis hr. Toome lahkel loal tema hooeluseid.
Kuid kui kodumaal on juba küllalt rännatud, kuhu
läheme siis? Siis läheme Soome, külastame meie hõim-
laste soomlaste päälinna ja pisut sisemaadki. Aga mitte
ainult hõimutunne ei juhi meid, vaid Soome on ka
lähim ja kättesaadavaim maa, mis võib pakkuda meile
uut, omapärast ja huvitavat. Ainult 3—4 tundi mere-
sõitu ja me olemegi Helsingis, Soome päälinnas.

Sõit ise ilusa ilmaga siledal ja vaikselt merel pakub
suurimat naudingut, nii et päris kahju hakkab, kui
Helsingi üha läheneb ja laev viimaks sadamas peatub.

Tolliformaalsused täidetud, ollaksegi Helsingis,
millest sageli on teadvusse kerkinud suurepäraseid ku-
jutlusi. Ja Helsingi ei peta, ta täidab kõik lootused.
Majad on kõrged ja suurepäraseid, ehitatud suuremalt
osalt graniidist, nii et Helsingit õigustatult võib nime-

tada graniitseks linnaks. Tänavad on sirged ja laiad,
kaetud asfaldiga. Liiklemine, ehk küll tihe, on siiski
võrdlemisi aeglane, nii et liiklemisohvriks sattumise
võimalused on õnneks piiratud.

Päämine äritegevus on koondunud kesklinna
Aleksandri tänavale. Siin asub Helsingi kaubapalee —
Stockmanni kaubamaja. Alumised neli korda võtavad
enda alla mitmesugused osakonnad, eriti suur on raa-
matuosakond. Kaubad on asetatud hästinähtavale ko-
hale: tavaliselt laudadele või alustele keset ruumi,
seinte ligidale, aga ka seintele, et ostjad võiksid kõi-
gega lähemalt tutvuda. Müüjad seisavad säälsamas ja
aitavad ostjail valida. Kes aga arvab kauba müüjalt
kätte saavat, see eksib, sest kaup antakse välja eri-
lisest pakkimispunktist. Nii siis ühest kohast ostetakse,
teises kohas maksetakse raha ja kolmandast saab
kauba kätte. Huvitava esemena kaubamajas tuleb ni-
metada ka suurt kaalu, mis seisab kõigi kaubamaja
küllastajate teenistuses, et need võiksid kontrollida

oma kehakaalu vähenemist, suurenemist või jälle püsimist.

Et treppidel ei tekiks liiklemissegadust, on kaubamaja külastajail kasutada liitid ja liikuvad trepid. Viimased viivad küll ainult üles, liftidega aga saab see-eest igale soovitud korrale — kõige alumiselt kõige ülemisele ja ümberpöördukt.

Viienal, kuuendal ja seitsmendal korral on kontorid ja laod, kaheksandal aga kohvik. Nii kaubamaja kui ka kohvik on alati tulvil täis inimesi ja kaubamaja pääsissekäigu pöörduks ei saa kunagi seista.

Otse Stockmanni vastas asub suur raamatukauplus. Neid leidub südalinnas veel mujalgi ja kõigil näib äri õitsevat. Sellest ei saa teha muud järeldust, kui et raamat on soomlasele üks esmajärgu tarbeist.

Mis aga eriti silma torkab, on kohvikute rohkus. Peagu igas teises majas südalinnas on kohvik ja mõnes koguni kaks. See on aga ka loomulik, sest soomlane armastab üle kõige kohvi.

Arvukas on söögimajadegi hulk. Neis on aga hinnad palju kõrgemad ja portsjonid väiksemad kui Eestis. Kes tahab tublit lõunat saada, see otsib üles söögimaja, kus on nn. soome-rootsi laud. SääI võib 10 soome marga, umbes 80 meie sendi eest süüa niipalju kui keegi soovib.

Ka piima- ja puuviljakaupluste arv on suur. Piimapoed otse hiilgavad puhtusest, kuna puuviljakauplused jälle uhkustavad oma puuviljarohkusega. Vaateaknail võib näha rohkesti lõunamaisi puuvilju, kuid leidub igal ajal viisaka hinna eest ka küllaldaselt õunu. Kui vaadelda puuviljade hindu, võib ütelda, et üldiselt on puuvili Soomes palju odavam kui Eestis.

Pääle siinnimetatute leidub Helsingis arvukalt igasuguseid teisiigi kauplusi.

Parke kesklinnas ei ole, need on põhjaosas kui ka lõunaosas, kus on laialdane villade rajoon. Siiski läbib kesklinna roheline joonena Kaivopuisto, kus tähelepanu köidavad Topeliuse ja Runebergi aasambad.

Kirikuid omapäraseim on Kallio-kirik. See asub põhjaosas, on ehitatud soome kaljust ja evib erilisel nää akustika. Orelimäng selles kirikus kuuldub tulevat otse taevast.

Tõredamaist ehitusist tuleks nimetada veel raudteejaama, mille sissekäigu kõrval seisavad suured inimkujud, hoides käes lampe, ja parlamendihoonet, mis võlub juba oma välise monumentaalsusega, eriti aga oma seesmise toredusega. Põrand on kaetud kummikorruga, mis vaigistab sammude müra. Trepid on itaalia Carrara marmorist. Kroonlühtrid on valmistatud soome kristallist. Suure koosolekusaali põrandat katab üksainus hiiglavaip, mida puhastatakse tolmuimejatega. Lagi on hea akustika saamiseks ehitatud kuplikujuline ja suhkrupilliroost. Eriti mugavasti on sisustatud naisliikmete tuba. Soome parlamendis on 200 liikmest 12 naisliiget.

Muuseumidest täielikem on kindlasti Rahvusmuuseum. Siin on 56 ruumi täis mitmesuguseid esemeid ja meil avaneb võimalus sukelduda soomesugu rahvaste kaugeimassegi minevikku. Samuti suur on kunstimuuseum, mis pakub kunstihuvilisele unustamatuid elamusi. Kuid samaladilisi muuseume on ennegi nähtud ja seepärast äratab erilist huvi Zooloogiamuuseum, kus leidub iga liiki loomade topiseid, isegi kahepääga vasikat võib siin näha. Ka linnud on täies koosseisus esindatud. Aukoht kuulub vastuvaidlematult valgele paabulinule ja uhkete sabasulgudega jaanalinule. Pääle lindude endi on muuseumis veel linnupoegade ja -munade kogu. SääI võib pääle selgrootse näha mitmesuguseid liblikaid ja putukaid. Siis aga võib leida veel madusid, kilpkonni, kalu jne.

Tööstustest huvitavaimaid Helsingis on „Elanto“. See varustab Helsingit ja Helsingi ümbrust — 60 km suuruse raadiuse ulatuses — leivaga ja teiste pagari-tööstuse saadustega. Leivategemine toimub siin peagu täiesti masinaiga. Taigen sõtkutakse masinaga, liikuvad linnid viivad leivad ahju suu juure, kus nad asetatakse ahju. Leibade ahjupanemise ja väljavõtmise hõlbustamiseks on ahjupõrandad liikuvad. Saiade jaoks on automaatahi, kus saiad 10-minutilise küpsemise järele ise tulevad ahjust välja erilise avause kaudu. Pakkimisruumides aga võib näha suuri kuhje leibu, saiu, kooke ja muid pagarisaadusi.

Helsingi lääneosas võtab suure maa-ala enda alla kalmistu. See pole tavaline ristide rägastik, vaid annab pigem hästikorraldatud pargi mulje. Ristid haudadel puuduvad peagu täiesti, nende aset täidavad hauakivid, soome graniidist. Kalmistu taga asetseb krematoorium, kus põletatakse laipu. Eestistki on saadetud sinna laipu põletamiseks, mõned neist on sinna maetudki. Nimelt pannakse urnid surnu tuhaga selleks ehitatud maja seinu, kus on vastaval kohal tahvel nimega ja isegi väike vaas lillede jaoks. Ka mõned uemad kirikud on nii ehitatud, et neisse saab urne matta.

Meeldivat vaheldust toovad ka väljasõidud Soome päälinna lähimasse ümbrusse. Helsingi lähedal saarel on Kõrgesaare loomaaed. Siin võib elusalt imetella paljusid loomi, kellede topistega on tutvunud Zooloogia-muuseumis. Loomaaias on karusid, jääkarusid, lõvisid, rebaseid ja palju mitmesuguseid väiksemaid loomi. Suuremaist tuleks veel nimetada rahulikke kaamelit ja hirvi ja rahutut piisonit, kes on ümbritsetud tugeva kaitseajaga. Lindude esindajaina olgu mainitud öökull, merikotkas ja kondor. Viimane on uhke lind ega armasta end inimestele näidata, vaid istub oma pesas. Naljameestena on huvipakkuvad ahvid, kuid ka saarmas oma akrobaatiliste trikkidega nõuab, et teda imeteldaks. Paabulinud oma suurepärase saba-dega aga jalutavad puuride vahel vabalt ühes kukkede ja kanadega.

Teisele saarele teispool Helsingit on asutatud Seurasaare vabaõhumuuseum. Siia on kokku toodud vanu ehitusi kogu Soomest. On uuesti üles ehitatud isegi terved talud ühes kõrvalhoonetega. Saar on ka oravate paradisiiks. Neid leidub siin suurel hulgal ja nad on nii julged, et tulevad saare külastajailt pähk-leid norima ega lahku pähkliandja kannul kogu viimase saarelviibimise ajal.

Helsingi on vaid Soome päälinn, aga ringsõidul maale, kus võime näha Soomele omapäraseid maastikke, avastame veel palju iseloomulikke ja meele-sõõbivat. Soome maastikupildis vahelduvad üksteisega lakkamatult kaljumäed, metsad ja järved. Kui sõidame laevaga järvel, siis pakuvad kaldad maalilist vaadet. Tavaliselt tõusevad neil järskkaljud taeva poole, ja nii imelik kui see ka on, neid katab tore mets. Kus iganes on kaljus väike lõhe, säält leiab ka puu endale toitu. Suurepäraseid metsad ulatuvad kuni kauge sinava silmapiirini. Järve kaldal aga võib näha väikesi punaseid majakesi, need on soome saunad. Laupäeva-õhtuti on järvel sõudmas spordiriuetuses inimesi, kes naerattes viipavad käega mööduvale laevale.

Õine laevasõit võimaldab parimini nautida põhjamaist valget suveõöd. Ja kui ollakse Kesk-soomes, siis võib näha põhjapoolset taevaranda õhtust hommi-kuni päikese punatuna. Ööseti on järv tavaliselt peegelsile ja laevatee kulgeb rahulikult läbi lahe-käärdude ja saarte. See vaikne liuglemine toob hinge ebamäärase melanhoolia.

Sisemaa linnadest on huvitavaim tööstuslinn Tam-

pere — „Soome Manchester“. Kunstnik Simberg on maalinud pildi, millel ta kujutab, kuidas praktilised tamperelased kunsti linnast välja viivad, kuid linn ise tõestab oma kodanike kunstiarastust. Nii kaunist linna näed harva. Suured pargid on eeskujulikult kor-
 rastatud ja kaunistatud puskkaevudega ja ausammas-
 tega. Linna suurim kunstiteos on kindlasti Tampere
 toomkirik. See valmis 1922. a. ega leidnud kohe tam-
 perelaste tunnustust. Kirikuehitaja oli jumalasalga-
 ja, mille tõttu kirikus pole ühtki pühakuju ega -pilti. Ak-
 nad on värvilisest klaasist, millede läbi tungiv valgus
 kirikus vihase ilmagaqi loob päikesepeaiste illusiooni.
 Aknapildid on rabavad oma sümboluses. Üks neist
 kujutab Surma ja Nälja võitlust, kuid tuli võidab ja
 hävitab nad mõlemad. Teisel seisavad vastamisi igi-
 vaenus Sõda ja Rahu. Mõlemad on hambuni relvas-
 tatud; kumb võidab, see jääb lahendamata. Kolman-
 dal aknal on armastusesümbol, linnuema toidab poegi
 oma südameverega. Neljandal särab Petlemma täht,
 viiendat ehib põlev pöösas ja võidupärg, kuendal
 aknal on Püha Vaimu sümbol ja seitsmendal neli
 maailmakaart, kusjuures värvidega on protsentuaal-
 selt märgitud, missugune osa maailma rahvaist on
 paganad ja missugune osa kristlased. Rõdu äärel on
 ilmekalt näidatud, kuidas inimesed oma eluteed rän-
 davad, pimesi kobades ja edasi sööstes, langedes ja
 tõustes. Kui raske on sageli eksiteelt tagasi pöörata!

Eriti pahased on olnud tamperelased maole, kes am-
 muli sui varitseb kiriku laes. Kunstnikule andestati
 alles siis, kui välismaalased hakkasid kirikut kiitma.
 Madu laes sümboliseerib kurjust, mis inimest igal
 sammul piidleb. Kurjusele vastukaaluks on aga hää-
 dus ja seda sümboliseerivad heledad hõbedavärvilised
 ingliitivad võlvikaartel.

Maalinguid kirikus on kolm. Altarimaalingul näeme
 ülestõusmist, siis juba eelröolinimetatud kujutus, kui-
 das tamperelased viivad kunsti linnast välja, ja kol-
 mandaks maaling, mis kannab nime „Surma lilled“.
 See esitab elu pärast surma, nagu usub seda kunstnik.
 Inimeste hinged on lilledeks ja Surmad hoolitsevad
 emalikult hellasti nende eest. Kuid inimhing ise on
 erinevad. Kauniõieliste lillede seast paistavad silma ka
 kaktused, ohakad ja isegi nõgesed.

Päale kiriku on Tampere suurim vaatamisväärsus
 Pyynikki mäeseljandik oma vaatetorniga, millest viib
 matkaja kaasa ilusaid mälestusi.

Kauneid mälestusi, neid kogume külluses Tamperest
 ja Helsingist — kogu Soomest. Erilise veetluse lisab
 eestlase Soomes oleskelule soomlaste eneste lahkus ja
 vastutulelikkus ning hõimlustunne, mis ühendab meid
 meie vennasrahvaga üle lahe. Seepärast saabume
 Tallinna õnnelikumaina, kui olime väljudes oma pää-
 linna sadamast.

MAI UUKAREDA

Mälestusi suvest

Mälestusi suvest, neid on nii palju —
 rõõmsaid ja kurbi. Rõõmsaid siis, kui naerat-
 tas varahommikune päike, kui lendasid sumi-
 sedes kiilid üle kastest tilkuva rohu, kui lak-
 sutasid linnud, kiikudes siniõhus.

Siis peab laulma kaasa lindudega, jooksm-
 järele kiilidele, tähele panemata valget külma
 udu, mis tõustes heinamaadelt varjab kauged
 sinirohelist metsad.

Sääraseil hommikuil, sammudes järele tõtta-
 vaile lehmile, kaob tahtmatult silmijäänud uni,
 ununeb voodisoojus, isegi värske heinavirn.

Kui siis lehmad karjamaal võidu ahmivad
 märga rohtu, vehkides vahetevahel sarve-
 dega teist, liiga ligitulnut, tuleb tunne: kui
 ahmida ka kastest rohtu, joosta hulllates
 vasikatega ühest karjamaaäärest teise. Kui
 vaadata siis koera pruunesse silmisse, siis
 näib, et säälgil on rõõmu hommikust, linnu-
 laulust ja lehmist. Siis ei tahagi lõõtsutavale

koerale „ass“! ütelda, vaid meelsamini jook-
 sed ise.

Siis õhtul, ajanud söönud ja mäletsevad
 lehmad koplisse, lüpsnud ämbritäie sooja
 auravat piima, ei pane tähelegi väsimust,
 ainult üks mõte on: oleks homme ilus ilm,

Säärane on ilus ilm, need on kõik rõõm-
 sad päevad, siis kaovad tahtmatult mured,
 kui neid suvel ongi.

On ka kurbi päevi, päevi, kus ei mõtle
 üldse midagi, vaadates, kuidas tinapaberiga
 ületõmmatud taevast lõpmatult langeb alla
 halle villaseid lõngu. Kui iga elav olevus
 igatseb katust peakohale, kui tekib kaastunne
 nende vastu, kes peavad olema väljas.

Niisugused on mälestused suvest —
 rõõmsad ja kurvad, õnnelikud ja õnnetud.
 Raske on tulla kooli, kui tead, et nüüd on
 möödud suvi, ees vihmane sügis ja kuskil
 kaugel lumine talv.

HILJA VIHALEM

Kuidas lõõtsuvad sügisetuuled

Õied on närtsinud, ainult üksikuid vähe-
 seid õisi leidub veel. Ei ole enam seda
 värvidejoovastust ja lopsakust, mis oli hilis-

suvel. Need õied, mis sügis meile kingib, on
 vaesemad, kahvatumad, kuid neilgi ei puudu
 ilu. Nad on viimsed tervitused lahkuvalt suvelt.

Jumalagajätt sureva süvega . . . Ikka jahedamalt puhub tuul, peened helkivrohelistes uduloorid hõljuvad aasal. Näib, nagu tõmbuksid hõbedased ämblikuniidid läbi õhu. Lehed värvuvad kuldseks ja tuul puhub puult

loores rändab läbi metsade. Šosistab laulu täis sügavat kurvameelsust ning kurbust ja mähhib tumedad kuused musta rüüsse. Mühistab läbi lehetute puude, jutustab kaugeid suveunelmaid. Ons see lind, mis kauguses

L. Kõre

Maastik

kollaseid lehti, mis tantsisklevad tuules ja krabisevad külmunult jalge all. Kahvatu päike naerateleb väsinult, möödunud õndsusest tasa uneleb aas . . . See on hääbuva ilu melanhoolia.

Tuleb õhtu ja sosistab laulu, mis udu-

häälitseb, ons see naer, inimnutt? Ei, see on vaid tuule kaugel hüüd. Tumedad pilveräbalad põgenevad tuhkhalli taeva all, nii hallid nagu rasked mälestused.

Torm ulub ja kihutab raevunult üle laia lagendiku, metsik hääle ja toonide segu on

õhus. Vaba on tee märatsemiseks ja metsikuks kihutamiseks, murdumiseks ja paindumiseks. Tuhanded sügiselilled kummardavad pääd, aimates sünge tunni lähenemist. Udukangad keerlevad, rulluvad ja kuhjuvad groteskseiks vormeks. Võitluses tormiga tantsivad nad lehvivaid ringmänge.

Ja Surm mängib metsikuks tantsuks, mängib pikkade viiulitõmmetega. Ta on isand, isand ka mõõtmatul lagendikul, mis sügav-raskes leinas ohkab ja oigab. Mateeria surma nõuab torm anduvalt öölt.

Sääl väikeses puistus, risti lagendikule, pühitseb ta oma orgiaid. Raagus oksad kaeblevad, vana puuhiiglane, kelle latv sajandite vältel tuulega on mängelnud, raksatab võimsalt ja langeb maapinnale. Nüüd on Surmale saabunud lõikus, nüüd pühitseb ta võidupidu.

Kuid siis, ons tormi jõud juba murdunud? Üha nõrgemaks muutuvad tuule raevuhood,

siin ja sääl tuhiseb ta veel kord ning raugeb.

Kahvatuhämaras valguses, mis värisedes end laotab lõhkkäristatud lagendiku üle ja tontlikke varje nõiub, koob surev lagendik vaimusarnaseid kujusid.

Kaame kuuvalgus voolab sinaka suitsuviiruna läbi pilvemasside ja heidab õrnu varje, libistub niiske helgiga üle paljaste okste, mis taeva niiske kupliga ühte sulavad ja tema tumedasse sügavusse sukelduvad, hõljub soiste aasade juure, mis õhukesse valgesse auru mähitult näivad põhjatuina. Violetne mets sirutab end laisalt ja väsinult. Tummalt lebavad taevas, mets ja maa. Lagendik on andnud oma mööduva ilu, kuid oma hinge ta säilitas. Metsajärve lainete sume manitsus sisendab kuulatavale inimhingele igavikuaimust...

Üksildaste hõbeuduste aasade kohal paisatab kuu — sügisene lein ja ilu.

VLADIMIR UUSSAAR

Õine retk

Surev päike viskab oma viimseid kiiri läbi aknaruudu hämarasse tupp. Mõtted on tumedad ja sügisesed. Nad viibivad tuulevuhina ning surnud lehtede läheduses, ja ka südames on sügisetuule suigutav mühin.

Vaikivana ja suikuvana veeres tänane päev. Ehapalanguis saabub praegu õhtu. Tahaksin tuua tagasi, kui ei just tänast päeva, siis nii mõnegi möödunuist.

Viimast korda väljahtab päikesekiir pilve takka, valgustades tuba. Peast väljahtab läbi suvi oma lilleväljadega. Meenutan mälestusi äsjamöödunud suvest.

Värvide-mäng õdangu eel täidab õue. Üle kõiksuse laiub taevas kui verrekastatud lõuend. Ent varsti korjab päike oma rüppe tagasi kuld kollased kiired ja ligineb õhtu.

„Mis sa siin unistad?“ kuulen oma sõpra ütlevat. Näitan käega taeva poole, kus taevarüül on vaid veel joon, verine ja lai. Kauge-mal näib olevat tumedate pilvede müür. Varsti jalutab kuu taevavõlvil — naerul näoga, rahul iseendaga ja teistega. Sõber promiseb midagi, istub mu kõrvale, nagu võlutud sellest looduseilust. Istume nii umbes pool tundi, olles nagu nõiutud. Siis tõuseb sõber, paneb käe minu õlale ja ütleb: „Täna läheme vähile!“ See on tõesti oivaline mõte niisugusel toredal ööl viibida paadiga järvel. Noogutan

nõusolekuks. Peagi viskame kahvad õlale ja hakkame minema.

Meiega kaasa on tulnud ka mu väike vend. Jõudnud sillale, lükkame paadi vette, hüppame sellesse ja hakkame sõudma. Tahame jõuda järve keskele, kus asetseb saar; rahvas räägib, et seal pidavat olema kõige rohkem vähke. Vend viskab ajaviiteks landi vette ja tahab mõne haugi välja tõmmata. Korraga jääb paat seisma ega lähe edasi. Küll tõmbame sõbraga, nii et hing jääb rindu kinni, kuid paat paigast ei liigu. Ma vaatan venna otsa, ta läheb näost punaseks kui vähk ja puhkeb nutma. Ta vaenemees oli landi risusse visanud, kust ta nüüd seda kogu ihu ja hingega rebib. See põhjustaski paadi paigalseisu. Vend pingutab kogu jõuga ja nõör katkeb ning ta lendab kukerpalli meie jalge ette. Me ei suuda enam naeru pidada ning pahvatame naerma. Vend tõuseb maast ning on solvunud. Ta vaesekeese meeolu on tõesti halb. Jäi ilma oma toredast landist, kukkudes sai haiget, ja peale selle meie naer veel häirib teda. Kui ta meeolu näib olevat veidi paranenud, istub ta paadipära tagumisse ossa, kus ta jääb omaette põrnitsema. Sealt kuni saareni järgneb matk ilma vahejuhtumisetä. Kui me saarele jõuame, on me meeolu üpris hea, välja arvatud nooremal vennal.

Saarel hakkame kohe telki ehitama. Sel-

lele järgneb koledaim töö, see on konnade „koorimine“. Seda teeb sõber. See on eba-meeldiv toiming, kuid mis sinna parata. Seome konnad reitpidi kahvadele ja laseme need vette. Korjame hagu ning teeme tule, mis meid soojendab. Määrame kindlaks valvekorra. Valvelolija peab iga poole tunni takka kahvad välja tõmbama ning vähid kotti loopima. Esimeses vahetuses on sõber, teises mina ja kolmandas vend. Heidan vennaga magama, kuna sõber jääb valvama. Pool-niselt kuulen veel sõbra torisevat mingi-sugust laulu. Sõnadest ma enam aru ei saa ja ka viis sumiseb kuskil kauel — kaugel muinasmaal. Mu silmad vajuvad kinni ning ma uinun.

Sõbral tuleb mind kaunis kõvasti saku-tada, enne kui ma ärkan. „Oled sa aga raske unega,“ ütleb ta ning heidab mu pehmele asemele siruli.

Väljun. Loodus on müstiline. Pedajad mühisevad hirmuäratavalt, pekstes oma latvu kokku. Tuul vallatult supleb nende põhjatu-

mas meres ja naerab oma lailahket naeru. Siis paisub kohin, nagu keeks määratu katel kuskil ladvus ja vesi ajaks üle. See kohin äratab mind mu mõtiskelust ning viib mu tagasi reaalsusse. Tõmban kahvad veest ühes „mustasõraliste sõjameestega“ ja loobin nad kotti. Neid on ühes kahvas 5—8. Lähen telki. Vend magab nii magusasti, et ma ei raatsi teda üles äratada, vaid olen ka tema valve-korra ülal.

Hommikul kell 4 sõidame koju. Trahh! trahh! kõlavad meie mõlalöögid vaikselt järve-pinnal. Olime saanud kaunis hea saagi, ligi 500 vähki. Vend istub endiselt põrnitsedes paadipäras, on pahane, miks me teda üles ei äratanud, — ta tahtis olla meieväärne. Koju jõudnud, jätan sõbraga jumalaga, poen värs-keisse heintesse, kust peatselt kostab nors-kamist.

Pimedaks on muutunud tuba. Ei ilmu enam päikesekiirt, mis valgustaks seda. Süü-tan tule. Tuba on taas hele, ent meeleolu on ähmane, pime, sügistormine.

ILSE SIIB

Keetmas ja küpsetamas

Keetmist-küpsetamist nimetan oma lem-miktegevuseks. Kuna mul oli möödunud ja ka eelmistel suvedel kodus igapäev tegemist keetmise ja küpsetamisega, sest olen nimelt suvel kogu perele söögikeetjaks-küpsetajaks, seega „esmajärguline kokk“, on see ala mulle nii meeldivaks muutunud, et kavatsen sel alal veel palju teadmisi omandada, neid hiljem ära kasutades.

„Täna on majapidamistund!“ kuulen koolimajas erutavat sosinat, mille tekitajaks on meie klassi tütarlapsed. On kohe näha, et see on oodatuid tund kaasvõitlejailegi. „Ei tea, mis täna magustoiduks on?“ „Millist tööd teed sina täna?“ „Ah, ma olen täna „supp“!“ on kuulda igasuguseid ütlushi-keid. „Supi“ all mõtleb ütleja seda, et tema kord on suppi keeta.

Majapidamistunnis. Kui mugav, kui ko-dune on siin! Askeldamas on näha tütarlapsi punapõselisi sitskleitides, valgete päärättide ning põlledega. Siin klopib tütarlaps muna vahule, sääb sõtkutakse taigat, mis on veniv kui kitt. Köögis pannil suriseb midagi, pann-kook vist. Siin askeldavad „supid“ ja „praed“, s. t. supikeetjad ja praadijad. Valge linaga kaetud laua ümber on näha tütarlapsi. Üks korraldab lilli vaasis, teine mõõdab hoolikalt taldrikute vahemaad. Köögis on tunda nii

isuäratavaid lõhnu, et tahtmatult tunned, kuidas suu hakkab vett jooksuma. Ja kui nüüd veel näed, kuidas praeahjust ilmub nähtavale pann kollaste pirukatega . . . Oi — oi!

„Hästi õnnestunud, nüüd keedist pääle määrada!“ kuuled õpetajanna käsklust. Küm-me pipratera peenedada!“ kohe tekib kujut-lus särisevast praest, millele pipar määratud.

„Enam tähelepanu õunakookidele!“

„Ah seda õnnetust! Oh seda Maimot! Vaata, kuis jookseb minema ja itsitab veel! Terve ämbritäie külma vett kallas mulle kaela!“

Naerdakse läbiseegi lõbusasti. Oh neid „ah“-isid ja „oh“-isid!

„Kõrbevad! Kõrbevad!“ — — —

„Rohkem suhkrut lisada!“

Keegi limpsab salaja keelt . . .

„Ema, mida valmistan täna lõunaks? Ema, luba, et küpsetan kooki!“ „Tee seda, tütar!“ See on kodus, suvevaheajal . . .

Veel enam kui koolis majapidamistunnis meeldib mulle kodus keeta-küpsetada. On nii tore askeldada pottide ja pannide, taldrikute ja purkide keskel punetavi põsi. On nii tore „sokutada“ ja askeldada! See on kohe nü-sugune seletamatu põhjus, mis tõmbab mind köögi poole, nii et ihkan kõrgemasse maja-pidamiskooli.

Igatsus sügisel

Kuldsed päikesekiired meelitavad mind välja vabasse loodusse. Jätan hetkeks oma õppeülesanded, et minna nautima veel looduseilu, mida pakub rikkalikem aastaaeg — sügis.

Ruttan läbi uulitsate, et pääseda linnast

tiskelema. Imeilus vaade avaneb loodusele nii paremale kui ka pahemale poole. Meenuvad ilusad suvised päevad, kui avanesid võimalused nii palju lõbutseda ja trallitada, kui aga süda iganes soovis. Ei sednud keegi takistus ette, ei kodu ega kool. Veetsin oma

L. Kõre

Paide lossitorn

välja. Aeg-ajalt vaatan tagasi ja näen linna väikesi maju, mille pekk-katused säravad päikesepaistel hõbedaselt.

Kollane, punane ja pruun — see kõik ilustab minu kodulinna. Need kirevad värvid, mida evivad nüüd puud ja põõsad, elustavad teda. Eemalt vaadates paistab linnake nagu kuningaloss mõnes muinasjutus.

Tee viib üle jõe. Tahtmatult jään seistama. Toetun purde käsipuule ja jään mõ-

vaba aja nii, nagu iganes tahtsin: supeldes, metsas ringi uidades ja igal muul viisil vabadust ja kaunist loodust nautides. Kuid nüüd — nüüd on möödas kõik. Ootan igatsedes uut suve ja uusi helgeid suvepäevi, kus ei ohjeldata ega pidurdata mind.

Vaatan kollendavale niidule ja viljapõldudele ning tahtmatult meenub suvine, niidul valitsenud muinasjutukuninga lilledeparaad, kus lilledel olid kirevad mundrid ja sädelevad

peakatted. Põldudel kükitavad nüüd vilja-aunad. Möödas on suve õrn rohelus ja päikese lämmitav kuumus. Kuid täna, täna tunnen ma veel suve lahket jumalagajättu. Igatus rinnus muutub nagu tormiseks sügismereks. Oh, millal saabub kord jälle uus suvi, kus oled vaba nagu löoke kõrgel sini-taeva laotuses.

Kõikjal on muutnud loodus värve, kuhu aga iganes silm vaatab. Esile on tõusnud uued valitsevad värvid: kuldkollane, punane ja pruun. Haavad taamal niidul on kattunud üleni punaste ja kollaste lehtedega. Kollase vasena säravad vahtralehed. Kuldsede, punaste, pruunide ja tükati roheliste voogudena heljuvad sügistuules metsatuka lehtpuude kohisevad ladvad. Igatus kasvab ja kasvab — haarab minu südant rinnus ja nagu nõõrib teda pikkamisi. Suvised elamused ärritavad mu mõtiskelus meeli ja tekitavad igatusleeke taassaabuva suve järele.

Võrdlen sügist inimesega, kes sammub pikkamööda tumedas mantlis, kes oma elu ajal korjanud varandust higi ja vaevaga, et seda ükskord oma lastele pärandada. Sügis aga sammub purpurpunases mantlis. Ohtrasti ande kingib ta oma lastele ja siis resigneerub

täiesti kõigest. Ilusana ja rikkana sureb sügis, jättes maha külluses taevalikke ande värvi-rikkal maakamaral.

Olen õnnelik, et mu suvised elamused pole ületamatud. Raske on aga neil, kelle unistused hõljuvad ülalpool pilvi ja ei täitunud lühikeste suvepäevadega.

Sammun üle niidu metsasalusse. Jalgade all sahisevad langenud lehed, sõõrmetesse tungib kõdunenud lehtede lõhna. Päike on lähenenud silmapiirile. Puude vahelt punetab läänetaevas kui lõõmav tulemeri. Õhk mõjub väsitavalt ja teeb nukraks. Võib-olla juba homme tuleb rõsket, külma sügisudu ja hakkab tibama vihma. Tuleb torm, mis ulub tumedalt läbi metsade, aasade ja niitude. Kui haihtuvad looduse valulikud karjed, siis seisab loodus kõhnana ja paljana madala tuhkjashalli taeva all. Minu mõtiskelu ei häiri need kurvad mõtted, sest täna sädeleb veel loodust kuldav päike.

Leian taas ennast toakesest. Süütan tule ja hakkam lahendama oma käsilejäänud õppeülesandeid. Mõne tunni möödudes lõpetan needki. Siis jään mõnuldus istuma sooja ahju ääre ja lasen oma mõtteid tiirelda igatussteriigis.

ERNA KANAVALD

Varasügisene jalutuskäik

Esimesi helekollaseid ja punaseid lehti langeb juba puilt, Lillepeenar mu akna all on kirev nagu mustlastüdruku riided. Sääl on tumepunast ja valget, lillat ja kollast. Kuid hoolimata sellest värvitoredusest on sääl siiski midagi kurblikku.

Minugi meeoleolu on täna kuidagi rusutud Otsustan minna jalutama.

Sammun liivatatud teel. Kahel pool suured puud ridades nagu sõdurid. Nad seisavad tõsiselt ja tuuleilid jooksevad nende ladvul.

Kõikjal on sügisest hallust, mis hinge nukraks teeb, kevadist helget päikesepaistet igatsema sunnib.

Taevas on pilvine. Suurte tinahallide pilvemürakate vahelt paistab ribadena valkjaskollast taevast. Kaugel silmapiiril sulab hall taevast uduselt ühte metsade musta joo-nega.

Jõuan puistiku lõpule. Tee lookleb edasi põldude vahelt. Olen nüüd keset avaraid

välju ja heinamaid. Põldudel kükitab viljakuhilaid nagu ootuses.

Tee veeres konutavast pilpakatusega küünist kostab surinat ja vurinat, nagu liigutaks säääl hiigelputukas oma tiibu. Putukas, niisugune suur, läikiva rauast kerega.

Säääl on käsil viljapeks. Hunnik hunniku järele kihutatakse kuldkollaseid, raskete teradega kõrsi masina mustavast kurgust alla ja teisalt nõriseb kottidesse peente jugadena teri. Peremees askeldab ümber viljakottide rõõm naeratamas silmis ja suunurgis.

Jõuan jõe äärde. Rahulikult ja aeglaselt veerevad sinakashallid lained edasi. Näen nende vahuseil harjul ujuvat väikest lehtpaati, helekollast, punaste tännidega keskel ja roheline ääreaga. Edasi, edasi ujub leheke, kuni kaob mu silmist. Rahulikult voolab jõgi, lainete tasa loksudes vastu kaldaid.

Seisatan hetkeks, sest kõndimine on mind väsitanud. Mõtted, mis seni ei saanud aega

purra, sest uusi muljeid oli nii palju, tormavad nüüd hooga mu hinge uuristama.

„Sügis on,“ sosistab keegi. „Sügis. Veel kuldkollane ja punane, kuid varsti porine ja hall. Ja peagi piitsutab vihm su aknaid ja sügisöö pimeduses laulab tuul sulle surmalaulu.“

Jah! Varsti... ohkan ja sammun tagasi aeglaste sammudega. Puiestik on veelgi tumedam ja nukram. Tundub, nagu mõlgutaksid puudki kahel pool teed surmamõtteid. Ja kui jõuan koju, on mu meelega kurvem kui enne.

BERNHARD MÄEVEE

Päikeseloojang

Õhtul enne päikeseloojangut tuleb instinktiivselt soov pääseda kuhugi, kus vaikselt naudid seda looduse imeilusat pilti, seda õrna, varjundiküllast nähtust. Kuis soovid siis mitte kedagi lasta end segada ega mõjutada oma meelega, mis kaldub kauneile unistusile! Üksiku linnu krõbistus puul puudutab valusalt mõtteid, ilumaitset uinakule mineva looduse suhtes. Õrnalt paitad puutüve, mille najal seistes ootad looduses suursugust sündivat.

Majesteetlikult langeb päikeseketas silmapiirilt allapoole. Veel kullendavad tumehelised elujõulised metsad, haralised, punakollase koorega männid, sädeleb jõgi tuhandeis varjundeis, mille kaldad on kohati liivased, kaetud kõrkjate ja põliste puudega. Juba langeb madalamale see looduse värvipintsel — päike. Metsa varju jõuab ta peagi, mille latvadeni küünivad ribadeks lõhestunud

pilved. Saabub looduses vaikus — surmavaikus. Suurest laanest ei kosta ühtki häält, ei näi liikumist valge nõõrina lookleval teel, vaid jõgi ruttab oma hariliku monotoonse muusika saatel, jättes mittehäiriva mulje. Päike paistab, värvib jõe rahutut pinda tumeda punaga. Nagu ahtamaks muutub taevaalaotus õrnroosas udus. Üha punasemaks muutub päike — toredamaks. Milline kunstnik suudaks aimata seda värvide täiuslikku kokkukõla, neid imeseldeid viirastuslike varjundeid. Viimaks vajub päikeseketas silmapiiri taha, jättes vaid kollaseid varje. Taevas kattub roheline jumega, mille varjud, sulades puudega, muudavad viimased tumedaks.

Loojunud on päike. Loodus vaikib salapäraselt — jõgi igritseb. Puud kaldail peegelduvad vees ja tuuleil kõigutab sahisevat roogu, mis tantsiskeleb viirastuslikult valssi.

VOLDEMAR HAARDE

Päev kesksuvest

See oli kesksuvel ühel ilusal suveõhtul, kui heinakuu päike veel oma kuldseid kiiri maapinnale saatis ja neid punetama pannes otsekui veretas vastu küünipalke. Vanemad inimesed ütlesid, kes olid seda juba varem näinud ja tähele pannud, et päike vaatab tagasi, homme on vist teisi ilmu. Ja siis vajus ta silmapiiri taha, et järgmisel hommikul jällegi üles kerkida.

Oli heinakuu ilusaim päev. Palju oli tehtud ja nähtud päeva jooksul, viimaks hakkas see lõppema. Päike oli üsna madalale vajunud, kui me ühes naabritega heinamaalt koju jõudsime. Olles koju jõudnud, tegime rutuga oma toimetused, mis olid vaja veale teha, sest päike oli peagu juba kadumas silmapiiri taha,

ja pealegi tahtis igaüks jõuda õigeaks ajaks kavatsatud kohale, nagu oli varem teistega kokku räägitud.

See oli laupäeva õhtul, kui poisid, nagu lubatud, end maantee äärde suure paju alla olid kogunud.

Seal ütles keegi: „Homme läheme jõe äärde kalale, eks ole tõsi?“

„Seda on üks-kaks-kolm ju raske ütelda, selle peale pole veel mõelnudki,“ vastas keegi.

„Aga siis mõtle ja ütle nüüd kohe, sest homme me tahame juba minna,“ rääkis esimene.

Meile hakkas paistma, et küsija ei naljata ja vastasime: „Lähme!“

„Lähme!“

Oli saanud pühapäev, oli jällegi ilus ilm. Päike paistis soojalt ja oli kõigiti kohane, et minna jõeale kalale.

Päike oli jõudnud juba taevavõlvil kõr-

elasid veel kotis ja Kusti oli ka vees just nagu „elaks veel“? Me kaldalt karjusime: „Hoi kotisuu kinni, hoi kotisuu kinni!“ Kuid hädasolija ei saanud enam kotisuid hoida ja kalad ujusid kotist välja, tagasi oma riiki.

Maastik

Lõuna-Eesti

gele, kui jõudsime jõe äärde. Sääls siis seadsime end kalajahi jaoks valmis ja see algaski, mis kujunes päris tõeliseks jahiks.

Kui olime niiviisi püüdnud, oli meil peagi mitu rammusat kala kotis. Kuid õnnetuseks kaaslane, kes hoidis kalakotti käes, kukkus tagurpidi käies selja taha jäänud jõekäändu ühes kalakotiga. Aga mis nüüd — kalad

Ähkides ja puristades ronis õnnetuseosaline viimaks kaldale, kus ta natukeseks ajaks istuma jäi, et puhata. Kalad aga löid vees laksu.

Kaaslane istus ühes teiste poistega kaldal ja muudkui kirus oma süütegu. Kuid ega me ei jätnud, asusime uuesti püüdma. Pääsenud kalad olid nüüd juba küllalt targad, kuidas

end varjata. Nende suurte ja rammusate kalade asemele saime vaid mõne kalapoja, kuid mis nendegagi teha ja viskasime needki vette tagasi.

Kui olime koju jõudnud, unustasime oma ebaõnnestunud kalapiüüsi nähes pühapäeva meeolelu, ja olime sama õnnelikud kui teisedki.

Ringvaade

Tutvumisõhtu koolis

Meie koolis on traditsiooniks saanud korraldada igal sügisel tutvumisõhtu.

Tänavu korraldati tutvumisõhtu pühapäeval, 5. septembril kell 18. Saalis olid laudad maitsekalt kaetud kooli aiast kogutud puuviljaga. Ümber laudade istus arvukas koolipere, kuulates ettekandeid, mis olid kõigiti kütkestavad, kusjuures suure aplausi osaliseks said tšello- ja klaveriettekanded. Kui ettekanded olid lõppenud, palus õpet. R. Aarma, tutvumisõhtu korraldaja, kõiki maitsta tänavusi õunu ja kreeke, mis pidid olema maitksamad kui möödunud aastal. Koosviibimine lõppes tantsuga.

Tutvumisõhtu jättis hea mulje. Rõõmsalt lahkusid külalised, õpetajad ja õpilased koolihoonest.

Ago Kama.

Soome õhtu

26-ndal sept. s. a. korraldas gümnaasiumi I klass soome õhtu. Ettekanded käsitlesid sama klassi ja mineva-aastaste gümnaasiumi-abiturientide kevadist ekskursiooni (13.—23. juunini) õp. O. Puskari ja H. Konradsoni juhatusel. Ettekanded koosnesid ühest pikemast ja neljast lühemast tööst. Pikim töö kirjeldas kogu ekskursiooni. Ettekandeid täiendasid globoskoobiga näidatud valguspildid.

Algul tutvustati kuulajaid maršruudiga. Sellele järgnes õpilase A. Luha referaat. Kõige rohkem tähelepanu oli pööratud Helsingile, sest Helsingiga olid ekskursandid tutvunud kõige põhjalikumalt. Loeti ette ka

Yväskylä ajalehes ilmunud soomekeelne artikkel ekskursiooni kohta.

Lühiettekanded olid: Lembit Aare — „Sõit üle lahe“, Peeter Laube — „Vabal ajal“, Maimo Tael — „Sõit järvedel“ ja Alma Loo — „Yväskyläs“.

Ettekanded olid sisult huvitavad. Kohati ehk võinuks mõningaid omapäraseid jooni eriti rõhutada. Oli mainitud huumoriküllaseid sündmusi, kuid ekskursioonil juhtus selliseid rohkemgi.

Olgugi et õhtu ettekannetega kestis umbes 2 tundi, oli see küllaltki huvitav, mida valguspildid aitasid suuresti elavaks teha. Kuulajaskond sai tõhusa ülevaate Somest, eriti Helsingist, ekskursioonist osavõtjad aga värskendasid oma mälestusi.

Hilja Vihalem.

Abiturientide pidu

Laupäeval, 6. novembril korraldasid gümnaasiumi abiturientid peoõhtu, mille sissetulek oli määratud kevadel kavatsetava ekskursiooni hääks. Kavas oli muusikalisi ja sõnalisi ettekandeid.

Eeskava algas J. Zeigeri „Motoga“, sellele järgnes E. Võrgu „Kodumaa laul“, R. Pätsu „Jaan läheb jaanitulele“ ja „Pulmalaul“. Laulis abiturientide koor. Pääle laule esinesid J. Kresmer ja K. Kruup meeldiva vahepalaga, milleks oli A. Kitzbergi „Karjase kauplemine“. Dialogile järgnes kaks čellopala A. Jürgens'ilt, kes mängis Smith'i „Vene laulu“ ja Grieg'i „Solvejgi laulu“, klaveril akompaneeris L. Paeoja. Eeskava esimese osa lõpuks esinesid tütarlapsed võimlemisettekandega.

Eeskava teine osa algas K. Kruubi ettekandega Soome üle, mida seal oli nähtud tema poolt kaasatetud ekskursioonil. Ettekannet võis kuulata põnev-

sega, kaasa elada mõljetele Soome päälinnast Helsingist, tööstuslinnast Tampereist ja kaunist Soome sise-maast. Järgmisena esitas trio — L. Prees viiulil, A. Jürgens čellol, L. Paeoja klaveril — Carosio „Sere-naadi“ ja Järnefeldi „Hällilaulu“. Muusikapaladest viimasena mängis L. Paeoja klaveril Fr. Liszt'i „Un-gari rapsoodia nr. 2“. Viimaseks numbriks oli tütar-laste tants, mis oli efektnene oma hoogsuse ja kireva riietuse poolest. Rohkete kiiduavalduste tõttu tuli mitmeid ettekandeid korrata.

Publikut oli keskmiselt; ettekanded ja samuti ei-nelaud väärinuks suuremat osavõttu. — Eeskavale järgnes tants „Tommy Band'i“ saatel.

Aime Luht.

Mardiõhtu

Progümnaasiumi IV klassi poolt korraldatud kooli „näokattepidu“ oli 14. nov. Peol mängis mainitud klassi õpilastest koosnev jazz-band. Saal oli dekoreeritud klassi enda ja õpet. A. Roosilehe poolt valmistatud dekoratsioonidega, kujutades veealust maailma, mis mõjusid oma omapära ja uudsuse poolest.

Ettekandeist tuleks mainida Aino Härma, Helve Tiiseli, Ursula Simpsoni ja Karl Klasmani klaverisoo-losid, siis rahvatantse ja esinemist mardikomettega. Auhinnakomisjon, mis koosnes klassivanemaist ja kl-juh. R. Aarmaast, hindas parimaks maskiks „hommi-kumaalase“, kelle kakaokihi all peitus Kalev Kruubi tõeline pale. Teise auhinna vääriline oli „nõid“ — Helgi Aur. Nooremate õpilaste hulgas väga populaarne „Miky“ — R. Tamm, tunnistati kolmanda auhinna vääriliseks. Teistest maskidest tuleks mainida „daami lornjetiga“, „roomlast“ ja „porgandit“.

Pääle maski-auhindade jagati välja saali dekorat-siooni-võistluse auhinnad järgmiselt: 1) Eha Margus, 2) Ernst Vähi, 3) Heino Hoolma.

Üldiselt õnnestus pidu hästi nii sisult kui meele-olult, arvatavasti olid ka lood kassaga parimad.

Eino Piigert.

Sügisene spordivõistlus

Spordiringi esimene üritus õppeaasta algul oli kooli kergejõustiku-võistlus, mis toimus kolmes klassis. Osavõtjaid oli keskmiselt. Halvale ilmale vaatamata kujunesid tagajärjed järgmisteks.

A klass.

100 m: E. Piigert (13,3), 400 m: E. Loide (60), kaugushüpe — F. Org (5.16 m), kõrgushüpe — F. Org (1.55 m), kuulitõuge — A. Haasma (12.44 m), kettaheide — A. Haasma (31.77 m), 1000 m: E. Loide (3.03.6).

B klass.

60 m: H. Karro (8,8), kaugushüpe — U. Kriitma (4.66 m), pesapalli kaugusvise — T. Ilomets (56.60 meetrit), kõrgushüpe — U. Kriitma (1.40 m).

C klass.

60 m: E. Aasma (9,4), kaugushüpe — G. Toompea (3.95), pesapalli kaugusvise — H. Arengu (51.60).

E. P.

Spordi-spiraal

1	2	3		4	5	6
	13	14		15		16
		22		23	24	
			28	29	30	7
			27		26	25
	21		20	19		18
	12	11			10	9

1—3 Meie parim odaheitja. 3—4 Soome parim pikamaajooksja. 4—5 Meie parim poolraskekaalu maadleja. 6—7 Tuntud Eesti 10.000 mtr. jooksja. 8—9 Meie Spordiringi parim sportlane. 10—12 Endine odaheite maailmarekordi omanik, praegune spordiinstruktor. 11—13 Kerese rivaale. 14—15 Roomas ja Helsingis hästi esinenud meie laskureid. 15—16 Euroopa teine kuulitõukes. 16—17 Male „imelaps“ — eestlane. 18—20 Eesti parim ujuja. 20—21 Võimlemisõpetaja Tallinnas. 21—23 Uus raskekaalu pok-sija meie „poksitaevas“. 22—23 Edukalt Helsingis esi-nenud meie keskaalu maadleja. 24—26 Eesti parim kergejõustiklane. 25—27 Ainuke maailmarekordiga eesti tõstja. 27—28 Linnamäe vastane Königsbergis. 28—29 Eesti teivashüppaja. 29—30 Parim spordior-ganisatsioon Eestis.

„Ajatar“ ilmub kaks korda aastas. Üksiknumber — 25 senti.

Kalev Kruup — tegevtoimetaja; Anete Lendre — laekur; Robert Volk — kirjatoimetaja; T. Kaljo — ajakirja vanem (vastutav toimetaja).

VÄLJAANDJA: PAIDE GÜMNAASIUMIDE JA KAUBANDUSKESKKOOLI KEELE- JA KIRJANDUSRING, PAIDE, POSTI TÄN. 12.

